

Masterclass Stikstof

Naar een handelingsperspectief voor stikstof bij HWBP-projecten

Het is volgens klimaatadviseur dijkversterkingen Jan Baltissen het grootste risico voor vertraging van hoognodige HWBP-projecten: stikstof. Het vergunningentraject zit muurvast, de regelgeving is complex en de concurrentie rond schaarse stikstofruimte is enorm. 'Ik hamer erop: ga vroeg beginnen. Zorg dat je weet hoe je project eruit ziet. Ga met een integrale visie aan tafel voor een brede afweging van mogelijkheden om de stikstofuitstoot te beperken.'

Om betrokken medewerkers van waterschappen een handelingsperspectief te bieden, organiseerde STIPT, het consortium bestaand uit Wateropleidingen en TwynstraGudde, in opdracht van het HWBP een masterclass Stikstof onder leiding van Jan Baltissen en beleidsadviseur Water en Ruimte/Waterbeleid Inge Baltus. Een gevarieerde groep van omgevingsmanagers, technisch managers, contractmanagers en projectleiders verzamelde op 5 maart in Amersfoort. De een al met de nodige 'stikstofervaring', de ander nog redelijk onervaren, maar allemaal even nieuwsgierig en leergierig.

De masterclass bestond uit twee delen. Het theoretische deel, waarin Inge Baltus vooral de regelgeving toelichtte en het wat meer praktische gedeelte, waarin Jan Baltissen handreikingen gaf waarmee de deelnemers in hun projecten aan de gang konden.

Geen significante schade

Het gaat bij het verkrijgen van een vergunning voor bouwprojecten niet zozeer om de stikstofuitstoot, als wel om de depositie op Natura 2000 gebieden, het Europees netwerk van beschermde natuurgebieden in lidstaten van de EU. Nederland telt 162 van die Natura 2000 gebieden. In ons land is een vergunning nodig voor alle activiteiten met depositie binnen 25 kilometer op zo'n Natura 2000 gebied. 'Bekijk je de kaart van Nederland waar dijkversterkingen nodig zijn, dan zie je dat meer dan driekwart van de projecten een Natura 2000 gebied binnen een kilometer heeft', vertelt Jan Baltissen. 'De provincies, die de vergunningen verlenen, zijn strikt met de regels. Je moet kunnen aantonen dat er geen significante schade is aan de instandhoudingsdoelstellingen (omvang en kwaliteit behouden of verbeteren en verslechtering voorkomen) van het natuurgebied. Als je dit niet met volledige zekerheid kan vaststellen, krijg je geen vergunning. Dan zul je aan de slag moeten om de uitstoot van stikstof verder te reduceren of intern en extern gaan salderen, het kopen van stikstofruimte.' Hij voegt eraan toe: 'Waar we naartoe zouden moeten is dat er onderscheid wordt gemaakt tussen tijdelijke projecten, zoals dijkversterking en structurele projecten, zoals woningbouw of

de aanleg van wegen, die zorgen voor permanente stikstofdepositie. We worden nu op één hoop gegooid.’

Natuurdoelanalyses

Een vergunningaanvraag moet dus sterk zijn gemotiveerd en doorgerekend. Hoe wordt de stikstofdepositie gecompenseerd? Wordt er elektrisch materieel ingezet? Wordt er extern gesaldeer, bijvoorbeeld door het uitkopen van boerenbedrijven? Is er een dwingend openbaar belang? Wordt voldaan aan de additionaliteitsvereisten? De provincies beoordelen de aanvragen hierop en voor het aantonen dat er geen significante schade is moet een Passende beoordeling worden opgesteld. De provincies nemen daarbij onder andere de natuurdoelanalyses als richtlijn. Die maken deel uit van het gebiedsprogramma en het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering. Inge Baltus: ‘De natuurdoelanalyses geven aan of vastgestelde maatregelen voor natuurherstel genoeg zijn. Daarbij gelden de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn als onderdelen van de Natura 2000 wetgeving.’ Een natuurgebied wordt door de vergunningverlener vervolgens opgedeeld in hexagonen (vierkanten van 100 bij 100 meter). Elk van de hexagonen moet groen kleuren om de vergunning te verkrijgen. ‘Berekeningen worden gedaan met de Kritische Depositie Waarde (KDW) als uitgangspunt’, zegt Inge Baltus. ‘De KDW geeft de grens aan van de depositie die een bepaald stikstofgevoelig habitatype of leefsoort aankan, zonder specifieke schade.’

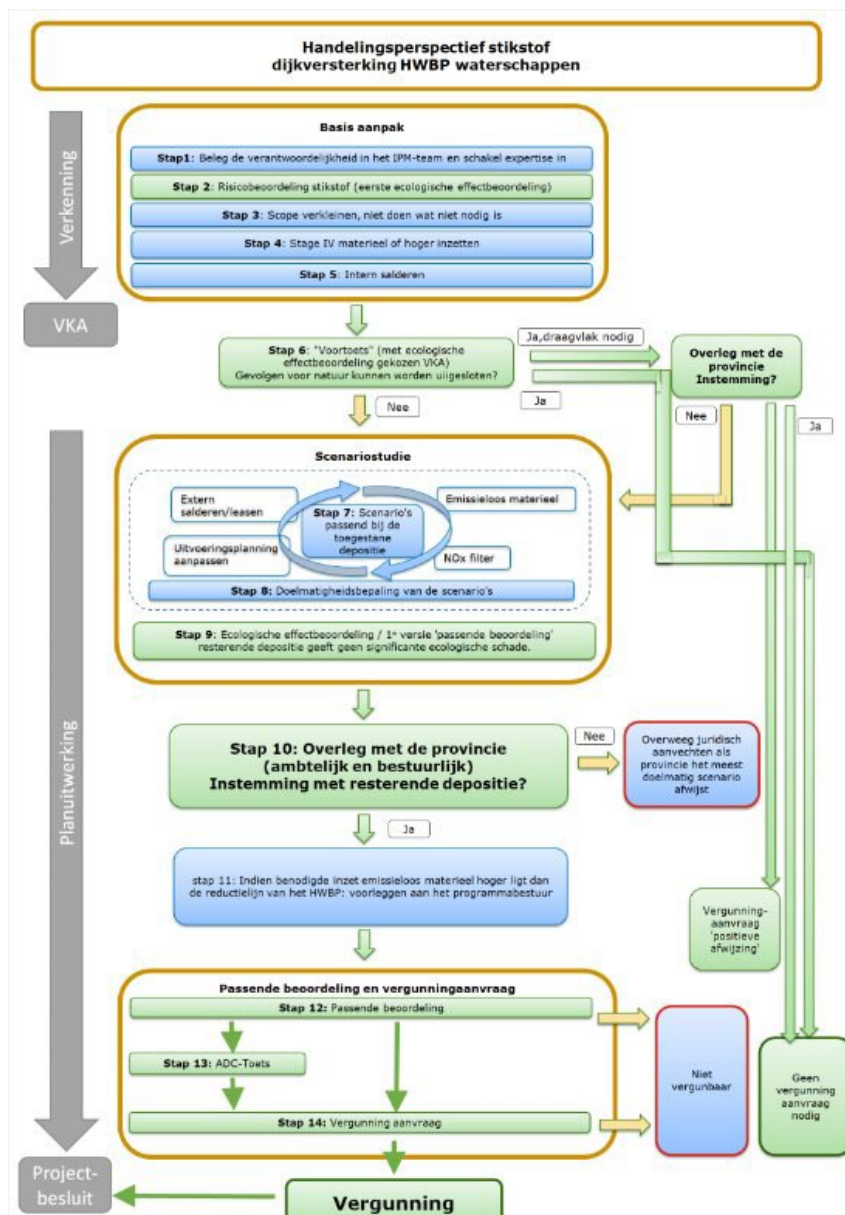
Uitspraken Raad van State

De stikstofproblematiek houdt ook de politiek in een greep. De laatste jaren hebben rechterlijke uitspraken en uitspraken van de Raad van State ervoor gezorgd dat de provincies, zoals Jan het noemt ‘in een kramp zitten’. Een paar voorbeelden worden genoemd door Inge: in 2019 zette de RvS een streep door de PAS-meldersregeling. In januari won Greenpeace een rechtszaak over het tekort aan inspanningen van de overheid op het gebied van natuurherstel en de stikstofideeën van de huidige minister konden ook op veel kritiek rekenen. ‘Bijkomend gevolg is dat sommige provincies gewoon het loket dichtdoen, ambtenaren weten niet waar ze aan toe zijn. Ook stonden sommige provincies, zoals Zeeland en Gelderland, extern salderen niet meer toe, terwijl er tegelijkertijd eisen op tafel kwamen om projecten emissieloos uit te voeren. Het HWBP werd geconfronteerd met hoge kosten, vertraging en uitstel. We hebben toen aan het ministerie gevraagd extern salderen voor dijkversterkingsprojecten weer mogelijk te maken.’

Handelingsperspectief

Wat is nu het handelingsperspectief? Daarvoor hebben de trainers een mooi schema gemaakt. ‘Beleg wie verantwoordelijk is. Maak een eerste beoordeling, een Voortoets, zodat je je project in kaart hebt. Probeer je scope te beperken door een slim ontwerp te

maken. Hoeveel grond gebruik je bijvoorbeeld? Hou het zo klein mogelijk. Zet modern Stage IV materieel in en ga intern salderen onderzoeken. Waar kun je uitstoot beperken?

Een voorbeeld is wanneer de versterkte dijk een zodanige brede berm heeft dat het agrarisch gebruik wordt beperkt, of wanneer er vanwege je project een weg wordt afgesloten. Ook kun je bijvoorbeeld elektrisch materieel strategisch slim inzetten, op plekken dichtbij het Natura2000 gebied. Daar zit ruimte. Je kunt ook extern salderen, door elders de stikstofuitstoot te verminderen, dit noemen we ook wel stikstofruimte kopen. Denk er wel aan dat je alleen stikstofruimte kan kopen van boeren die ook een natuurvergunning hebben. De afspraak is dat provincies deze stikstofruimte afromen en je altijd 30 procent meer stikstofruimte moet kopen dan nodig is. Er is met de provincies

afgesproken dat die ruimte na afloop van het project ten goede komt aan de natuur. Je haalt als project dus structureel stikstofruimte weg voor tijdelijk gebruik. En daarmee draag je op langere termijn bij aan natuurbehoud. Onder die voorwaarde kun je met provincies afspraken maken over het inzetten van extern salderen. Ook goed om te weten: stikstofruimte kopen, is vele malen goedkoper dan elektrisch materieel.'

Verschillende scenario's

Hoe maak je vervolgens een eerste risicoberekening? Het HWBP ontwierp daarvoor een handige tool die op basis van kengetallen van het project aangeeft wat het verwachte verbruik van diesel kan zijn. Dit kan je invullen in Aerius Calculator (Aerius is de online tool waarmee stikstofdepositie kan worden berekend).

Start AERIUS producten direct

[↗ Start AERIUS Calculator](#)

Aerius geeft vervolgens een staatje van de depositie op dit gebied en de Kritische Depositie Waarde. 'Dan weet je wat je te doen staat en kun je verschillende scenario's uitwerken, bijvoorbeeld door extern salderen, emissieloos materieel in te zetten of je uitvoeringsplanning aan te passen, bijvoorbeeld door je project van vijf jaar op te rekken naar zeven jaar. Wat betreft elektrisch materieel, het HWBP subsidieert die inzet tot een bepaald percentage. Hiervoor hanteert men de reductielijn.' Dan wijst hij de deelnemers ook nog op de inzet van een NOx filter, dat stikstofdioxiden afvangt. 'Ik begrijp niet dat dit niet vaker wordt toegepast. Het is wel gedoe voor aannemers, maar als je daarmee bijvoorbeeld 10 procent van je uitstoot kunt voorkomen en je vergunning kunt binnenhalen, zou ik het opnemen in de aanbesteding. Je kunt de markt daar ook in uitdagen.'

Materiaal en vervoer?

Moet je de productie van materiaal, zoals staal of beton, dat je gebruikt ook meerekenen', wordt gevraagd. 'Nee, dat hoeft niet. En ook het vervoer van die producten hoeft je niet mee te rekenen, tot aan het moment dat ze van de reguliere (water)weg afslaan naar jouw project.'

Juridische strategie

Nog een vraag uit de zaal: 'In het handelingsperspectief gaat het over een slim ontwerp. Ik zou juist inzetten op het ontwerpen van een juridische strategie. Dat lijkt me een winstpakker, omdat je dan meteen met de juiste strategie aan tafel zit. Inge vult hierop aan: 'De ministeriële commissie Schoof heeft als één van vier sporen de belangrijke taak te onderzoeken wat nodig is om regeltechnisch en vergunningen-technisch mogelijk te maken dat we sneller van het slot komen. Het is de bedoeling dat er daartoe creatieve voorstellen op de tafel van de ministeriële commissie belanden. Dit voorjaar moet hun plan af zijn. Er wordt via andere sporen bijvoorbeeld gekeken hoe men PAS-melders en andere groepen die in onzekerheid zitten kan helpen en er wordt met Brussel gepraat over eventuele oplossingen.'

Tijdig in gesprek

De clou van het verhaal is dat je heel erg je best kunt doen om niet te doen wat niet nodig is, je kunt alles hebben ingezet en berekend, er blijft altijd iets over. Daarom eindigt Jan met zijn belangrijkste oproep: 'Ga tijdig in gesprek met de provincie en bedenk: de ene provincie is de andere niet. Waar Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant heel strikt zijn, zijn andere provincies soepeler in het omgaan met het vergunnen. Neem de provincies mee in je verhaal. Zorg voor goede relaties. En zorg dat je je risico's goed in kaart hebt.'

Handige links

- <https://www.natura2000.nl/>
- [Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen](#)
- [Handreiking voortoets](#)
- [Porthos uitspraak van de Raad van State](#)
- [Regels per provincie voor extern salderen](#)
- [Handreiking ADC toets](#)
- [Uitspraak 202201311/1/R2 - Raad van State \(Rendac\)](#)
- [Uitspraak 202200383/1/R2 - Raad van State \(Amercentrale\).](#)
- [Uitspraaknummer ECLI:NL:RBDHA:2025:578 \(Greenpeace\).](#)
- [Toetsingkader emissieloos bouwen inclusief handelingsperspectieven](#)